

Bijlagen bij plan van aanpak Inrichting van de Ruimte voor Woord en Geest

Bijgewerkt tot 13 maart 2025

1. Notitie van het Generaal College voor de Kerkorde bij de besluiten van de generale synode d.d. 21 juni 2024 met betrekking tot het ambt van predikant/pastor	1
1a. Besluiten generale synode m.b.t. predikant en kerkelijk werker	9
1b. Gedeeltelijk overzicht van de te wijzigen kerkordeartikelen m.b.t. 'dienaar des Woords' overeenkomstig het besluit van 21 juni 2024	22

1. Notitie van het Generaal College voor de Kerkorde bij de besluiten van de generale synode d.d. 21 juni 2024 met betrekking tot het ambt van predikant/pastor

De generale synode heeft op 21 juni 2024 het rapport *Ruimte voor Woord en Geest* aanvaard. In het besluit wordt o.a. gezegd: 'het generaal college voor de kerkorde te verzoeken bij de genomen besluiten voorstellen tot aanpassing van de kerkorde te doen en deze zo mogelijk voor te leggen aan de synode in haar vergadering van november 2024.'

Het gaat dus om meerdere besluiten.

Het GCKO heeft aan het moderamen van de generale synode al meegedeeld dat aan het verzoek nog niet kan worden voldaan vanwege de open einden en vragen die er nog bestaan. Het GCKO is tevens afhankelijk van de ingestelde begeleidingscommissie, de beheercommissie centrale kas predikantstraktementen en de opleidingsinstanties. Over de beroepsprofielen kan het college derhalve nog geen voorstel doen of advies geven. Ondertussen is er contact geweest tussen moderamen, begeleidingscommissie en het GCKO, wat geleid heeft tot de afspraak om de overwegingen van het GCKO bij de termen *dienaar des Woords*, *predikant* en *pastor* ter informatie aan de begeleidingscommissie te doen toekomen en via de commissie aan de generale synode. Tevens heeft het college een opmerking over hetgeen gezegd wordt over de kerkelijk werker.

Bij zijn overwegingen ziet het GCKO principiële en praktische redenen om de keuze voor 'dienaar des Woords' als overkoepelende term voor predikant en pastor niet te handhaven. Het GCKO adviseert te kiezen voor 'predikant' als overkoepelende term, waarbij 'pastor' een variant is die nader wordt aangeduid in ordinantie 3-15 en ordinantie 13.

In Ordinantie 3-15-1 wordt dan aangegeven dat er binnen het ambt van predikant onderscheid wordt gemaakt tussen predikanten (met academische opleiding) en pastores (met hbo-opleiding). Hierbij zal dan ook duidelijk gemaakt worden hoe dit laatste onderscheid wordt gemaakt en hoe de beroepbaarheid van predikant of pastor volgt uit richtlijnen die door de generale synode zijn gesteld.

Het GCKO tekent daarbij aan: indien blijkt dat er geen helder en werkbaar onderscheid is te maken tussen de taken en bevoegdheden, het onderscheid tussen predikant en pastor niet kerkordelijk te verwoorden is en in feite geen zin heeft.

Overwegingen

De besluiten

De besluitvorming op 21 juni 2024 is het sluitstuk van een reeks rapporten, besprekingen en besluiten. In de periode 2021 – 2024 is hierover het volgende waar te nemen:

In juni 2021 neemt de generale synode het rapport *Geroepen en gezonden* aan waarin gesproken wordt over een mogelijke differentiatie binnen het ene ambt van 'dienaar des Woords'. De term wordt in volgende besluiten herhaald (september 2021, april 2022, enz.)

De in het rapport *Geroepen en gezonden* gebruikte term 'pastor' wordt door de generale synode in juni 2021 niet overgenomen. Een nader onderzoek is nodig over de differentiatie en de term. In de volgende jaren wordt 'pastor' in de besluitvorming niet gebruikt, maar wel 'kerkelijk werkers die dienaar des Woords zijn'. April 2023 gebruikt de term weer wel: het rapport *Werkers aan het mozaïek van kerkplekken* geeft een aanzet om de drie beroepsprofielen te onderscheiden, die dan heten: predikant, pastor, kerkelijk specialist. In het besluit echter wordt aangegeven dat over de term nog geen besluit is gevallen. De beroepsprofielen dienen opnieuw te worden geformuleerd, 'met name die van de "pastor" en de predikant'. Daarna wordt gesproken van 'de voorganger met hbo-opleiding'. Verwacht wordt dat in november 2023 over de nieuwe profielbeschrijving besloten zou worden, 'waarbij ook de naamgeving van de "pastor" een eigen besluitvorming krijgt'.

Februari 2024 blijft in dezelfde lijn voortgaan. In de overwegingen wordt gerefereerd aan het rapport *Werkers aan het mozaïek van kerkplekken* met de drie benamingen, maar wat van het rapport overgenomen is, is dat er ruimte is voor een hbo-opgeleide dienaar des Woords. Echter, vervolgens is te lezen 'de beide profielen (predikant en pastor)'. In het besluit staat dan weer 'predikanten en pastores'.

Pas in juni 2024 spreekt de generale synode in de overwegingen over 'predikant, pastor en kerkelijk werker' m.b.t. de profielen en naamgeving.

Eerst d.d. 21 juni 2024 is besloten over zowel de beroepsprofielen en de naamgeving. De term 'pastor' is daarmee van werktitel tot aangenomen aanduiding van de hbo-opgeleide voorganger geworden. Het is in feite een impliciet besluit en niet een eigen besluitvorming over de naamgeving als bedoeld in april 2023.

De term 'dienaar des Woords' is de overkoepelende term in het besluit van juni 2024, maar er is geen officieel besluit over genomen. Van meet af aan is deze term gebruikt als ware het een vaststaande benaming.

Het GCKO merkt op dat in de besluiten 'ordinatie' als een gegeven wordt gebruikt. Er is geen expliciet besluit, maar het is vanuit de aangenomen tekst te verdedigen dat de generale synode wil dat deze term in de kerkorde wordt ingevoerd.

De benamingen

In het rapport *Ruimte voor Woord en Geest* is gekozen voor 'dienaar des Woords' als overkoepelende term voor predikant en pastor. Het is daarbij nog niet duidelijk of in de kerkorde predikant en pastor als varianten van hetzelfde ambt moeten worden gezien of dat zij naast elkaar moeten worden geplaatst.

- *Principieel vanuit de totstandkoming van de kerkorde 2004*

Vanaf het eerste ontwerp van de kerkorde voor de Protestantse Kerk in Nederland wordt de term 'predikant' gebruikt en niet langer 'dienaar des Woords'. De overwegingen van de werkgroep kerkorde staan het GCKO momenteel niet ter beschikking. Bij de verschillende ontwerpen is hierover niets te vinden in de bijgevoegde toelichting. Wel zijn er indirecte aanwijzingen in o.a. de verslagen van de triosynode waarom tot deze keuze gekomen is.

Naast het kerkordetraject wordt ook een dienstboek ontworpen. De keuze voor predikant of dienaar des Woords is kerkordelijk nog niet gemaakt, maar in de concepten voor het dienstboek wordt de laatste term gebruikt. Dat is zo gebleven. In de kerkorde wordt een andere weg gevolgd.

In 1993 worden als eerste argumenten voor de keuze in de kerkorde genoemd. Als in de synode hierover een vraag wordt gesteld, antwoordt de werkgroep Kerkorde dat zij erkent 'dat de aanduiding "dienaar des Woords" een prachtige klassieke benaming is' maar toch gekozen is voor de aanduiding predikant 'omdat die veel dichter bij de gebruikelijke wijze van spreken staat. Bovendien kan deze benaming zonder verdere toevoeging voor zowel een mannelijke als een vrouwelijke predikanten worden gebruikt.'

Er is echter een jaar eerder meer over de keuze gezegd, zij het impliciet.¹ De werkgroep Kerkorde heeft een evenwicht gezocht tussen de polen 'het ambt is ondergeschikt aan de gemeente' en 'de gemeente is ondergeschikt aan het ambt'.

Prof. Schippers betoogt: 'Van het ambt wordt tweemaal gezegd dat het van Christuswege is. Het gaat om een gave die door Christus aan de gemeente is geschonken. De eenheid van de ambtsdragers, dus van degenen die geroepen zijn de gemeente toe te rusten tot dienstbetoon, ligt in het wezen van het ambt, namelijk het openbare ambt van Woord en Sacrament. (...) Het ambt heeft geen waarde in zichzelf. Het is geworteld in de opdracht van Jezus Christus. Daarnaast wordt het gerelativeerd door de inbreng van de gemeente in het gemeenteberaad (art. VI-5) en in de mogelijkheid om de zorg voor de opbouw van de gemeente te delen met daartoe ingestelde werkgroepen.'

Op de vraag of de ambten niet worden overgewaardeerd, wordt door dr. Van den Heuvel geantwoord: 'De werkgroep heeft van harte de lutherse inzet opgenomen dat de kerk de schepping van het Woord is. Op grond daarvan zet artikel V-1 in met het openbaar ambt van Woord en Sacrament, dat aan de kerk als geheel is toevertrouwd. Deze lutherse inzet loopt in het ontwerp niet uit op de lutherse ambtspraktijk in die zin dat daarin het ene ambt van de predikant sterk domineert.'²

1. Verslag triosynode oktober 1992

2. Vergelijk: De Lutherse Kerkorde zegt over predikanten dat zij 'geordend zijn tot het openbare ambt van Woord en Sacrament' en dat ouderlingen, kerkrentmeesters en anderen 'geroepen zijn tot bijstand in het openbare ambt van Woord en Sacrament'. Wanneer dit gelezen wordt als 'geordend zijn in het openbare ambt', dan domineert het ambt van predikant.

Inderdaad wordt dat ene openbare ambt vervolgens uitgelegd en doorgetrokken naar de drie ambten, waarover in V-2 zo geprononceerd wordt gesproken.'

In 1993 bespreekt de Werkgroep Nederlands Reformatorisch Kerkrecht het concept van 1992. Door Weijland wordt gezegd: "Calvijn spreekt veel centraler over de Dienaar des Woords, maar dat is niet in onze kerkorde gekomen. Probleem is dan: zijn ouderlingen en diakenen niet juist een hulp-ambt bij de Dienaar des Woords, zoals bij de Lutheranen?" Benadrukt wordt de gelijkwaardigheid van de drie ambten. Wallet: "Het Woord gaat vooraf aan alles. Het roept ambt op, verbonden met het Woord." Van Drimmelen voegt toe: "Zie toch ook art. IV: de gemeente is representant van het woord, en niet het ambt."³

In de triosynode van oktober 1993 zegt prof. dr. Hof dat er een nuanceverschil is tussen het openbare ambt en het algemeen priesterschap der gelovigen. "Als je inzet bij het openbare ambt, begin je bij de taak van de gehele kerk, een taak die de kerk als zodanig aangaat. Wat staat de kerk te doen: in de eerste plaats is haar roeping het Evangelie te verkondigen, en de sacramenten te bedienen. Dat is een ambt dat aan de kerk in haar totaliteit toekomt. In de tweede plaats is dat ook een taak, een ambt, dat alle gelovigen geldt. In die zin delen alle gelovigen, alle gedoopten ook in dat ambt. Maar, en daar begint het typisch-lutherse, dit ambt dat door allen gedragen wordt, door de hele ekklesia, is een ambt dat de kerk kan delegeren aan bepaalde mensen. De kerk roept mensen om dat ambt te bekleden. In de geschiedenis is dat ambt in de eerste plaats bekleed door de predikant, maar dat betekent in geen geval dat het ambt exclusief aan de predikant alleen toekomt. Daarom is spr. bijzonder gelukkig met de formulering hier in art. V-1, waar wel wordt ingezet bij dat ene ambt, dat de hele ekklesia geldt, maar gelijktijdig dan uitwaaiert in de drie ambten die ook de hele ekklesia weer vertegenwoordigen als diensten."

Dr. Van den Heuvel vult aan: "De formulering geeft, in aansluiting op art. 1-2, aan wat de centrale roeping van de kerk is: het horen en verkondigen van het Woord Gods. Het woord 'openbaar' onderstreept dat deze roeping niet louter kerkelijk mag worden verstaan. En dat over het openbare ambt in het enkelvoud wordt gesproken geeft aan dat deze roeping niet uitsluitend rust op individuen, maar verstaan dient te worden als een gemeenschappelijke roeping van de kerk als geheel. De onderscheiden ambten van predikant, ouderling en diaken zijn in deze gemeenschappelijke ambtelijke roeping gefundeerd. Het is dus een misverstand dat in deze formulering de ambten geheel uit de gemeente zouden opkomen. Zowel de gemeenschappelijke roeping als bijzondere ambten rusten in het 'van Christuswege'."⁴

Ten slotte stelt de werkgroep Kerkorde dat er een heilzame verwarring met betrekking tot de betekenis van het 'Woord' is. "De verschillende betekenissen zijn op elkaar betrokken en horen bijeen. De gedachte moet weersproken worden dat er ten aanzien van de ambten van een zekere hiërarchische opbouw sprake zou zijn. Met nadruk moet worden gezegd dat het openbare ambt van Woord en sacrament niet gelijkgesteld mag worden met het ambt van predikant. Zoals boven is gezegd: in deze 'bediening' staat de kerk als geheel, daarin delen de leden, met het oog op deze 'bediening' worden de bijzondere ambten geroepen."⁵

3. Intern verslag

4. Verslag triosynode oktober 1993

5. Idem

In 1995 vinden consideraties plaats over de conceptversie 1994. In de toelichting bij dit concept is te lezen: 'Het openbare ambt van Woord en Sacrament mag niet gelijkgesteld worden met het ambt van predikant. In de bediening van Woord en Sacrament staat de kerk als geheel, daarin delen de leden en met het oog op deze bediening worden de bijzondere ambten geroepen.'

Dit kan erop wijzen dat men in de aanduiding 'dienaar des Woords' het risico ziet dat het openbare ambt wel met het ambt van predikant gelijkgesteld wordt en dat niet alleen bedoeld wordt een archaisch woordgebruik te vermijden. Vergelijk KO art IV: 'De gemeente, daartoe begenadigd door de Geest, is geroepen tot de dienst aan het Woord van God ...' Nu de gemeente is geroepen tot de dienst aan het Woord is de term 'dienaar des Woords' voor de predikant verwarrend. Complicatie hierbij is de verschuiving in betekenis van het woord 'ambt', waardoor 16^e-eeuwse teksten vanuit de latere betekenis worden gelezen. Deze verschuiving is vanaf de 17e eeuw waar te nemen in de samenleving en ook in de kerk.

Sommige hervormde classicale vergaderingen pleiten desondanks voor 'dienaar des Woords'. Alblasserdam is van mening dat deze aanduiding een diepere dimensie heeft 'en impliceert dat een voorganger het Woord bedient, en dus onder dat Woord staat'.

Naar aanleiding van de consideraties adviseert de Commissie voor Kerkordelijke Aangelegenheden (NHK) aan de wens tegemoet te komen en de tekst van art. V-3 als volgt te lezen: 'De predikanten zijn als dienaren van het Woord in het bijzonder ...'

Dit leidt tot een discussie in de gezamenlijke vergadering van november 1997. Ds. Huttenga dient een amendement in om 'als dienaren van het Woord' weg te laten. "Toelichting: Deze toevoeging breekt volgens mij [ds. H.] de zorgvuldige opbouw van dit artikel af. De grote lijn is al dat de drie ambten in dienst staan/specificaties zijn van het ambt van het Woord. Dan is het inconsequent om bij slechts één van die ambten het 'Woord' nogmaals te noemen."

In de discussie voegt hij eraan toe "dat het unieke van de oorspronkelijke formulering, namelijk dat het totale ambt aan het Woord is gebonden, wegvalt door de toevoeging 'als dienaren van het Woord'. Er was sprake van een prachtige synthese, maar die wordt nu verstoord door deze toevoeging. Dan suggereer je bijna, alhoewel het sacrament bij het Woord hoort, dat dit alleen maar van de dienaar is en niet van de ouderling en de diaken."

Van den Heuvel reageert: "Het is echter niet de bedoeling om het Woord alleen aan de predikant toe te vertrouwen. Het gaat hier om een klassieke aanduiding van de predikant, die zowel in de hervormde als in de gereformeerde kerkorde de dienaar des Woords heet. In de lutherse kerkorde heeft de predikant in het bijzonder de dienst van Woord en sacrament te verrichten. De werkgroep ziet graag dat deze klassieke uitdrukking nog één keer terugkeert in de kerkorde, om die niet geheel te verliezen."

Huttenga is niet overtuigd, want op allerlei andere momenten is gezegd dat toevoegingen en klassieke termen niet nodig zijn. En zo krijg je twee bewoordingen voor één ambt.

Zijn amendement wordt vervolgens aangenomen met 44 stemmen tegen.

De huidige kerkorde vermeldt dan ook in art. V-1 en V-3 'dienaar des Woords' niet.

‘Dienaar des Woords’ komt echter toch een keer voor en wel in ordinantie 3-5-2: ‘Bij het opstellen van de beroepsbrief wordt rekening gehouden met de vrijheid van het ambt van predikant als dienaar des Woords.’

In de ontwerpordinanties, februari 1996, en de door de triosynode vastgestelde ordinanties, april 1997, ontbreekt deze zin. Deze is er dus later ingekomen. In de ‘Toelichting op de kerkorde’, editie 2004, wordt opgemerkt dat dit de enige plaats in de kerkorde is waar de klassieke aanduiding van de predikant als ‘dienaar des Woords’ voorkomt. De latere toelichtingen vermelden alleen de tekst en laten de opmerking achterwege.

De oudste bron van de toevoeging is te vinden in 1996. Er wordt een amendement ingediend dat toevoeging beoogt van de woorden ‘Tevens wordt daarin de vrijheid van de predikant als dienaar des Woords verzekerd’. Het gaat daarbij volgens de toelichting om de vrijheid met het oog op de prediking.

De commissie van voorbereiding stelt voor: ‘De inhoud en de strekking van de beroepsbrief geven uitdrukking aan de bijzondere verantwoordelijkheid van de predikant.’

Enige jaren later adviseert de Commissie voor Kerkordelijke Aangelegenheden (NHK) n.a.v. de consideraties om met een positieve inzet aan te geven dat de kerkenraad geen werkgever is. ‘Daarbij kan gedacht worden aan een formulering als: In de beroepsbrief wordt uitdrukking gegeven aan de vrijheid van het ambt van predikant als dienaar van het Woord. De inhoud en strekking van de beroepsbrief kunnen er derhalve niet toe leiden dat de predikant aan de kerkenraad of aan de gemeente ondergeschikt is.’

Vervolgens adviseert de werkgroep Kerkorde: ‘De werkgroep wijst op het grote belang van de vrijheid van de predikant om het Woord te verkondigen. (...) De hervormde kerkordecommissie beveelt aan de slotzin positief te beginnen. De werkgroep acht dit een mooie gedachte. Zij stelt voor te lezen: Bij het opstellen van de beroepsbrief wordt rekening gehouden met de vrijheid van het ambt van predikant als dienaar des Woords. De inhoud en strekking van de beroepsbrief kunnen er dus niet toe leiden ...’

En daarmee wordt ondanks het besluit over KO-artikel V in ordinantie 3 eenmaal de term ‘dienaar des Woords’ gebruikt.

In 2000 wordt ‘dienaar des Woords’ weer volop gebruikt als het rapport *Ambt en Sacrament* aan de orde is.⁶ Dit rapport grijpt terug op eerdere rapporten uit 1985 (NHK) en 1995 (SoW). Er ligt in 1995 weliswaar een concept voor de nieuwe kerkorde, maar deze is nog niet vastgesteld. Vermoedelijk heeft het gebruik van de term ‘dienaar des Woords’ in de eerdere rapporten de discussie beïnvloed en is de keuze voor predikant ‘vergeten’.⁷

6. Verslag triosynode januari 2000

7. Interessant is een voetnoot in het rapport van 1995: ‘In 1985 wordt reeds een rapport over dit onderwerp aan de (hervormde) synode aangeboden. Hierin wordt de samenhang van Woord en Sacrament benadrukt, en gesteld dat de bediening alleen toevertrouwd kan worden aan de dienaar des Woords. De daarna geïnstalleerde commissie Noodgevallen komt tot de suggestie onder de dienaren te onderscheiden tussen ‘doctores’ en ‘pastores’.’ Om hiërarchie te voorkomen wordt de differentiatie in 1995 afgewezen.

Wanneer in 2002 de eindtermen 'dienaar des Woords' aan de orde komen en gesproken wordt over predikanten voor gewone werkzaamheden en predikanten-geestelijk verzorger merkt prof. Muis op: 'De term dienaar des Woords komt bovendien niet voor in de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland. Daarin wordt slechts gesproken over predikanten. Wel wordt er onderscheid gemaakt tussen predikanten voor gewone werkzaamheden en predikanten met een bijzondere opdracht. Die termen lijken echter niet geschikt om de specialisatie die het rapport voorstaat, tot uitdrukking te brengen. Er is wel veel voor te zeggen om de term predikant als overkoepelende ambtsaanduiding te handhaven. De differentiatie kan dan worden benoemd met termen als instellingspredikant en gemeentepredikant.'

In de bespreking komt het punt van prof. Muis niet meer terug. Er is alleen een opmerking van scriba dr. Plaisier: "Aan de kerkordelijke inbedding van dienaar des Woords - gemeentepredikant en dienaar des Woords geestelijk verzorger, zoals verwoord in vraag 3.8, moet gewerkt worden. In het besluitvoorstel is dan ook een opdracht aan het moderamen opgenomen om daarover met de kerkordecommissie te overleggen."⁸

- *Praktisch*

Bij de keuze voor 'dienaar des Woords' heeft men zich niet gerealiseerd dat dit een grote hoeveelheid kerkordewijzigingen vraagt: vijf Romeinse artikelen, bijna 60 ordinantie-artikelen en wijzigingen in of van tien generale regelingen. En dat alleen vanwege de invoering van deze term. Zie het voorlopig overzicht in bijlage 2. Maar het is een mogelijkheid en die noemen we mogelijkheid 1).

Door dr. Tobias Bos is in een intern document van het GCKO een alternatief gegeven: neem 'predikant' als algemene term. Maak vervolgens in ordinantie 3-15-3 ('dienstdoende predikant'), ordinantie 13 en in de generale regelingen voor opleiding en rechtspositie een onderscheid bij de predikant voor gewone werkzaamheden, namelijk tussen gemeentepredikant en gemeentepastor. Bij de hiernavolgende voor- en nadelen wil het GCKO het onderscheid niet beperken tot de predikanten/pastores voor gewone werkzaamheden. Mogelijkheid 2).

Er zou ook voor gekozen kunnen worden om de term pastor te laten vallen. Zowel de academisch opgeleide als de hbo opgeleide noemen we 'predikant'. Er is wel een onderscheid en dat wordt aangegeven bij opleiding en rechtspositie, en tevens bij de nog nader te bepalen bevoegdheden. Mogelijkheid 3).⁹

8. Verslag triosynode juni 2003

9. Een vierde mogelijkheid is niet reëel: we spreken van twee typen van opleiding (universiteit en hbo) met dezelfde naam (predikant), dezelfde rechtspositie en dezelfde bevoegdheden. Daarmee zou onduidelijk worden waarom een universitaire opleiding nodig is en dat zou dan ook de financiering van de academische opleiding door de overheid in gevaar brengen.

Voor- en nadelen van de drie mogelijkheden

Bij mogelijkheid 1) is het voordeel dat het onderscheid tussen de academisch gevormde predikant en de hbo gevormde pastor duidelijk wordt aangegeven in de verschillende benamingen én doordat een nieuwe (nu ja, nieuwe) term als overkoepeling wordt geïntroduceerd.

Er zijn meerdere nadelen. Al genoemd zijn de grote hoeveelheid wijzigingen in de kerkorde, waarbij ook meerdere Romeinse artikelen betrokken zijn. Voor de Romeinse artikelen geldt een zwaardere procedure en is een twee derde meerderheid in de generale synode bij de tweede lezing vereist (KO art. XVIII-5). Daarnaast is er het gegeven dat de gemeenten het onderscheid vooral zullen zien in de ongelijkheid qua kosten tussen predikant en pastor.

Indien de generale synode ondanks het advies van het GCKO blijft bij deze mogelijkheid, zoals verwoord in het besluit op 21 juni, dan raadt het GCKO aan om te beginnen met een wijziging van de Romeinse artikelen. Vele van de aanpassingen in de ordinanties en generale regelingen zijn dan een gevolg van deze wijziging en kunnen daarna in één lezing worden vastgesteld.

Mogelijkheid 2) heeft als voordeel dat er veel minder gewijzigd hoeft te worden. Het is bij het voorstel van dr. Bos wel de vraag of je het onderscheid kunt beperken tot de predikanten voor gewone werkzaamheden. Er ontstaat namelijk enige onhelderheid:

- Kan een pastor ook predikant in algemene dienst worden? Welke rechtspositie hoort daar dan bij?
- Wat betekent deze beperking voor de pastor die buiten vaste bediening komt of met emeritaat gaat; hoe wordt deze dan genoemd?
- Er zijn kerkelijk werkers met bijzondere opdracht, die een preekconsent hebben en soms ook de bijzondere bevoegdheden. Verliezen ze consent en bevoegdheden? Qua rechtspositie is er geen probleem (die ligt buiten de kerk), maar hoe zit dat met opleiding en bevoegdheid?

Mogelijkheid 3) heeft als voordelen dat er nog minder wijzigingen nodig zijn. Ze zijn er wel met betrekking tot de opleiding, rechtspositieregelingen en bevoegdheden. De bevoegdheden zullen ook helderder moeten worden ingevuld om een kerkordelijke verwoording te krijgen dan nu is voorgesteld.

Het blijft bij de drie mogelijkheden een uitdaging om het verschil in bevoegdheden te omschrijven. Het voorstel met betrekking tot de context roept veel vragen en problemen op. In de kerkorde zal dan moeten worden geconstateerd dat er verschillen zijn met een verwijzing naar een door de generale synode vast te stellen regeling.

Wellicht is een variant mogelijk op Generale Regeling 5 artikel 13, waarin staat: 'De beroepscode en gedragsregels voor predikanten en kerkelijk werkers, vastgesteld door de generale synode, is een handreiking en toetsingskader voor predikanten met betrekking tot het gedrag dat van een predikant verwacht mag worden.' (Vgl. GR 4 artikel 7).

Deze variant zou dan bijvoorbeeld zijn: 'Voor beoordeling door de kerkenraad welke context van toepassing is voor de betreffende gemeente, en voor de goedkeuring van (het breed moderamen van) de klassicale vergadering, is document X, vastgesteld door de generale synode, een handreiking en toetsingskader.'

Het GCKO is van mening dat dan in ordinantie 2-4 ook iets zal moeten worden aangegeven over het verschil tussen gemeenten als inderdaad de keuze voor predikant – pastor – kerkelijk werker wordt

opgehangen aan de context van de gemeente. Maar bedacht moet worden dat dit onderscheid niet statisch kan zijn: de situatie in gemeenten kan veranderen en dat kan soms heel snel gaan.

Opmerking over het besluit met betrekking tot de kerkelijk werker

Over de kerkelijk werker wordt gezegd dat deze niet langer in het ambt maar uitsluitend in de bediening gesteld zal worden. Op pagina 26 van het rapport wordt in een enkele zin en in een voetnoot het vierde ambt voor de kerkelijk werker afgewezen, waarbij de voorgeschiedenis en de consequenties onvoldoende in beeld komen. Het GCKO vraagt zich af of de generale synode de reikwijdte van dit besluit in beeld gehad heeft en of er wel van een consistent beleid gesproken kan worden.

Het Generaal College voor de Kerkorde,
Versie 2 (met aanvullingen), 28 februari 2025

1a. Besluiten generale synode m.b.t. predikant en kerkelijk werker

12 juni 2021

3) Besluit inzake: Ambt en diversiteit in de Protestantse Kerk in Nederland (LWK 21-04)

De generale synode heeft kennisgenomen van:

1. het rapport 'Geroepen en gezonden' van de werkgroep ambt
2. het rapport van de Commissie van Rapport LWK d.d.01-06-2021
3. het advies van de Generale Raad van Advies d.d. 08-04-2021
4. het advies van de RAGB d.d. 31-03-2021
5. het advies van de president van de ELS d.d. 13-04-2021
6. het advies van het GCKO d.d. 16-04-2021
7. de brief van het moderamen d.d. 06-05-2021
8. de brief van de Raad van Toezicht van de PThU d.d.19-05-2021
9. het aanvullend advies van de GRA, RAGB en de president van de ELS d.d. 25-05-2021
10. de 'Notitie kengetallen Protestantse Kerk in Nederland, Achtergrondinformatie bij bespreking ambtsrapport, 12 juni 2021' van de dienstenorganisatie (mei 2021).

De generale synode overweegt:

1. Het rapport 'Geroepen en gezonden' geeft een heldere en overtuigende visie op het eigene van het geordineerde ambt en van de andere ambten, beide voortkomend uit de missio Dei, waarbij binnen het ene ambt van dienaar des Woords kan worden gedifferentieerd, en samenwerking van de dienaren des Woords een wezenlijk element is.
2. Het rapport reikt daarmee de contouren aan van een ambtsvisie die kenmerkend mag heten voor de Protestantse Kerk in Nederland; het verdient aanbeveling deze ambtsvisie beknopt verder uit te werken.
3. Het rapport doet vanuit deze visie een aantal concrete voorstellen. Uit de consultaties van synodeleden op 13 en 21 april en 4 juni 2021, uit de verstrekte adviezen, ingediende tegenvoorstellen, amendementen en moties, en de bespreking ter vergadering is gebleken dat er rond deze voorstellen nog vragen bestaan, die nader onderzoek vragen; deze vragen betreffen - hoe de differentiatie uitgewerkt dient te worden; - of daarbij de aanduiding 'pastor' gebruikt dient te worden; - wat het profiel van een 'pastor' zal zijn; - mogelijke alternatieven voor de nu in het rapport geschetste procedure en criteria met betrekking tot het mogen beroepen van een 'pastor'; - vragen rond de opleiding, de rechtspositieregeling e.d. - de vraag hoe de eventuele invoering van een 'pastor' uitwerkt voor andere kerkelijk werkers.
Antwoorden op deze vragen moeten uitgewerkt worden; hiervoor dienen vervolgoopdrachten gegeven te worden, zie hiervoor besluitpunt 3.
4. Het moderamen stelt daarom voor om besluitvorming over het rapport gefaseerd plaats te laten vinden op de wijze als verder in dit besluit wordt aangegeven.
5. De opdrachten die uit dit besluit voortvloeien leiden tot werkzaamheden die niet in het jaarplan 2021 en de bijbehorende begroting zijn voorzien; het bestuur van de dienstenorganisatie heeft toegezegd: - de benodigde financiële middelen niettemin binnen de bestaande begroting te zoeken; - (indien dit niet lukt) hierover tijdig inzicht te geven aan de Commissie van rapport VA en - de uitgaven, verbonden aan dit besluit, inzichtelijk te verantwoorden in de jaarrekening 2021.

De generale synode besluit:

1. De ambtsvisie, verwoord in het rapport 'Geroepen en gezonden', met name in Hoofdstuk II par. 5 t/m 10, te aanvaarden als uitgangspunt voor haar beleid en verdere visieontwikkeling, met name in de zin

- a) dat het ambt voortkomt uit de missio Dei;
- b) dat er ruimte is om binnen het ene ambt van dienaar des Woords te differentiëren;
- c) dat samenwerking tussen de onderscheiden dienaren des Woords - en de gemeenten, waaraan zij zijn verbonden - in enigerlei vorm noodzakelijk is wil een gemeente een 'pastor' kunnen beroepen.

2. Het moderamen op te dragen deze ambtsvisie – waar mogelijk met verwerking van wat in de bespreking ter synode naar voren wordt gebracht – verder uit te (laten) werken in de vorm van een brochure, ter bespreking in een volgende vergadering van de synode.

3. Het moderamen op te dragen de onder overweging 3 genoemde zaken nader te laten onderzoeken, volgens in de synodevergadering van 11 september 2021 nader vast te stellen opdrachten, door, voor zover nodig en relevant, - de werkgroep ambt te verzoeken nader te rapporteren; - advies in te winnen van het generaal college voor de kerkorde; - het bestuur van de dienstenorganisatie te verzoeken

- a) hiertoe deelonderzoeken te laten uitvoeren door de dienstenorganisatie, waar nodig in samenwerking met de PThU, die weer overlegt met de CHE en Windesheim;
- b) tijdig inzicht te geven aan de commissie van rapport VA in de uitgaven die verband houden met uitvoering van dit besluit, indien deze niet gedekt kunnen worden binnen de vastgestelde begroting 2021, en deze uitgaven inzichtelijk te verantwoorden in de jaarrekening 2021.

4. allen te danken die bij de voorbereiding van deze besluiten betrokken zijn geweest.

11 september 2021

2) Besluit inzake notitie vervolg rapport ambtsvisie Geroepen en gezonden (LWK 21-04)

De generale synode heeft kennisgenomen van:

1. het rapport 'Geroepen en gezonden' van de werkgroep ambt;
2. de 'Notitie vervolg rapport ambtsvisie Geroepen en gezonden' d.d. 24 augustus 2021 (in dit besluit aangeduid als 'de vervolgotitie');
3. de brief van 28 juni 2021 van het moderamen aan synodeleden;
4. het rapport van de Commissie van Rapport LWK d.d. 4 september 2021
5. het advies van de generale raad van advies d.d. 1 september 2021.

De generale synode overweegt:

1. De synode heeft op 12 juni 2021 een besluit genomen over het rapport 'Geroepen en gezonden' en de stukken die tijdens die vergadering ter tafel lagen (zie synodebesluit 12 juni 2021).

2. Bij brief van 28 juni 2021 heeft het moderamen de synodeleden uitgenodigd hun visie te geven op allerlei vragen betreffende de uitwerking van het besluit; de reacties van de synodeleden, veelal bestaande in vervolgvragen, zijn verwerkt in de vervolgotitie.

3. De vervolgotitie beschrijft een goede aanpak met een gefaseerde besluitvorming waarbij zorgvuldigheid boven snelheid gaat.

4. Het betrekken en consulteren van synodeleden en andere belanghebbenden is een belangrijk uitgangspunt.

De generale synode besluit:

1. De vervolgotitie te aanvaarden als uitgangspunt voor de verdere uitwerking van het rapport 'Geroepen en gezonden', zulks met inachtneming van hetgeen ter vergadering is besproken;
2. het moderamen op te dragen het bestuur van de dienstenorganisatie te verzoeken om uitvoering te geven aan de vervolgotitie;
3. allen te danken die bij de voorbereiding van deze besluiten betrokken zijn geweest.

21 en 22 april 2022

5) Besluit bij Eindrapport werkgroep onderzoek - Geroepen om te dienen (LWK 22-02)

De generale synode besluit:

1. dat het rapport 'Geroepen om te dienen' dienstbaar is aan het brede gesprek rondom toekomstgericht kerk-zijn en de ambtsvisie zoals is verwoord in de 'Notitie vervolg rapport ambtsvisie';
2. dat het rapport 'Geroepen om te dienen' mede als uitgangspunt geldt voor de werkgroep beroepsprofielen (fase 2) en de werkgroepen in de daaropvolgend fase 3);
3. het moderamen op te dragen het bestuur van de dienstenorganisatie te verzoeken a) te onderzoeken welke maatregelen getroffen zouden moeten worden om in de toekomst te voorzien in voldoende voorgangers en om vernieuwende wegen voor lokaal kerk-zijn mogelijk te maken; b) hierover aan de synode te rapporteren;
4. allen te danken die bij de voorbereiding van deze besluiten betrokken zijn geweest.

2 juli 2022

2) Besluit inzake 'Geroepen door Christus' (LWK 22-04)

De generale synode heeft kennisgenomen van:

1. het eindrapport van de werkgroep vervolg ambtsvisie, 'Geroepen door Christus'
2. de oplegbrief van de scriba d.d. 03-06-2022
3. het rapport van de Commissie van Rapport d.d. 29-06-2022
4. het advies van de Generale Raad van Advies d.d. 23-06-2022
5. het advies van de Raad van Advies voor het Gereformeerd Belijden d.d. 15-06-2022.

De generale synode overweegt het volgende:

1. Met 'Mozaïek van kerkplekken' is een gesprek gestart over een toenemende diversiteit van kerkplekken in onze kerk. Op basis hiervan is de vraag ontstaan wat dit betekent voor voorgangers in een toekomstgerichte kerk. Het gesprek over het ambt wordt gevoerd vanuit de visienota 'Van U is de toekomst', in het licht van de missio Dei, diversiteit van kerkplekken en toekomstgericht kerk-zijn. De generale synode heeft de visie op het ambt van het rapport 'Geroepen en gezonden' aangenomen (hoofdstuk II, paragraaf 5 t/m 10) en gevraagd om verdieping en uitwerking rond een aantal vragen. Op basis hiervan heeft de generale synode gekozen voor een gefaseerde en zorgvuldige aanpak, waarbij de voornoemde verdiepende vragen behandeld zouden worden in fase 1. Fase 1 bestaat uit twee werkgroepen en het rapport van de werkgroep onderzoek, 'Geroepen om te dienen', is op 22 april 2022 reeds aangenomen door de generale synode. Dit rapport geldt als mede-uitgangspunt voor fase 2.
2. 'Geroepen door Christus' geeft een ambtstheologische doordenking van het ambt en is belangrijk voor de beleving van en waardering voor het ambt. Voor ons gesprek over het ambt, in het licht van

een toekomstgerichte kerk en al het voorgaande in overweging 1, is de belangrijkste opbrengst van 'Geroepen door Christus':

- a. We (h)erkennen dat Christus mensen in de kerk roept voor bepaalde taken of posities. Door middel van de ambten erkent de kerk hun roeping en beschermt ze hun rol opdat zij hun werk kunnen doen in overeenstemming met hun roeping.
- b. Het ambt is tweesporig: het geordineerde ambt van dienaar des Woords is een eigen spoor in het koninkrijk van God naast het spoor van de gemeente. Beide hebben elkaar nodig en zijn niet tot elkaar te herleiden. Deze tweesporigheid komt ook tot uitdrukking in de verhouding tussen het geordineerde ambt en de overige ambten. Gezamenlijk dienen zij de gemeente te bepalen bij het heil en te bewaren bij haar roeping in de wereld.
- c. Het geordineerde ambt heeft een eigen karakter. Dienaar van Christus zijn is geen taakomschrijving, maar een zijnsomschrijving. De geordineerde ambtsdrager spreekt en handelt in Christus' naam, o.a. in verkondiging, zegen, doop en avondmaal.
- d. De kerk is geroepen om kerkelijk werkers, voor zover zij het werk van predikanten reeds doen, te bekwamen en te ordineren.
- e. Ter bescherming van de eigen roeping van de niet-geordineerde kerkelijk werker is een vierde ambt het overwegen waard.
- f. In het licht van de nood van de tijd is passende scholing (op academisch en hbo-niveau) van wezenlijk belang voor werkers in de kerk.
- g. Er kan een vorm van hiërarchie zijn tussen de ambten en binnen het ambt van dienaar des Woords.

3. De werkgroep 'Vervolg ambtsvisie' heeft met het rapport 'Geroepen door Christus' een verdieping en een theologische bedding geleverd, die noodzakelijk is voor het vervolg van de ambtsdiscussie. Het rapport dient als vertrekpunt voor de werkgroep beroepsprofielen (fase 2), met het oog op differentiatie binnen het ambt van dienaar des Woords en een theologisch verantwoorde inbedding van kerkelijk werkers.

De generale synode besluit:

1. om het rapport 'Geroepen door Christus' in dankbaarheid te aanvaarden als een verantwoorde en toekomstgerichte protestantse ambtstheologie;
2. en in het bijzonder de noties te aanvaarden:
 - a. dat de roeping door Christus in het spoor van Abraham, in de wereld en in de kerk, grondlegend is voor de ambten;
 - b. dat zowel het geordineerde ambt van dienaar des Woords als de gemeentelijke ambten wezenlijk zijn voor de Protestantse Kerk;
 - c. dat de ambten gezamenlijk dienen om de gemeente te bepalen bij het heil en te bewaren bij haar roeping in de wereld;
3. dat er voor bepaalde kerkelijk werkers, namelijk die kerkelijk werkers die geen dienaar des Woords zijn, ambtstheologisch ruimte is voor een nieuw ambt (naast dat van dienaar des Woords, ouderling, diaken); deze nieuwe mogelijkheid moet nader worden onderzocht; de synode zal in een later stadium besluiten over de invoering van dit ambt;'
4. om de kerkelijk werkers en pioniers, die het werk van een predikant doen - nu reeds of in de toekomst - met inachtneming van eerder verworven competenties als opleiding en ervaring te bekwamen en te ordineren;

5. dat op basis van het reeds aanvaarde rapport 'Geroepen om te dienen' en het rapport 'Geroepen door Christus' fase 1 afgerond is;
6. dat, nadat de opdrachtschrijving van de werkgroep beroepsprofielen voor zowel de dienaren van het Woord als de kerkelijk werkers die binnen het nieuwe ambt opgenomen worden, wordt aangenomen, fase 2 aanvangt;
7. allen te danken die bij de voorbereiding van deze besluiten betrokken zijn geweest.

3) Besluit inzake opdrachtschrijving werkgroep beroepsprofielen (LWK 22-05)

De generale synode heeft kennisgenomen van:

1. de 'opdrachtschrijving werkgroep beroepsprofielen' (hierna 'opdrachtschrijving')
2. het rapport van de Commissie van Rapport LWK d.d. 27-06-2022.

De generale synode overweegt:

1. dat het instellen van de werkgroep beroepsprofielen en daarmee dus ook deze opdrachtschrijving, gebaseerd is op de 'Notitie vervolg rapport ambtsvisie Geroepen en gezonden' (hierna 'vervolgnotitie') die door de generale synode is aangenomen d.d. 11-9-2021;
2. dat hiermee fase 2 van het project ambtsvisie aanvangt;
3. dat in deze fase de werkgroep beroepsprofielen scenario's voor beroepsprofielen ten behoeve van differentiatie van ambt van dienaar des Woords ontwikkelt, waarbij de werkgroep beroepsprofielen ook aandacht besteedt aan de groep kerkelijk werkers die geen dienaar des Woords worden;
4. dat hier sprake is van een doorgaande lijn vanuit onder andere 'Mozaïek van kerkplekken', 'Geroepen en gezonden' en 'Van U is de toekomst';
5. dat de werkgroep beroepsprofielen - conform de afgesproken 'dakpanconstructie' - een eerste keer bij elkaar is geweest en is gestart met verkennende werkzaamheden;
6. dat de werkgroep beroepsprofielen zich baseert op de visienota 'Van U is de toekomst', het beleidskader van de dienstenorganisatie 'De toekomst open tegemoet', een doorgaande lijn vanuit 'Mozaïek van kerkplekken', 'Lichter ingevuld', de reeds aangenomen ambtsvisie zoals is opgenomen in 'Geroepen en gezonden', de uitkomsten van de 'Geroepen om te dienen' (fase 1) en - afhankelijk van en op basis van de behandeling tijdens de generale synode d.d. 2-7-2022 - op 'Geroepen door Christus' (fase 1);
7. dat de uitkomsten van de werkgroep beroepsprofielen zullen worden voorgelegd aan de vergadering van de generale synode van april 2023 en dat op basis hiervan fase 3 gestart zal worden.

De generale synode besluit:

1. het moderamen op te dragen het bestuur van de dienstenorganisatie te verzoeken om uitvoering te geven aan de 'opdrachtschrijving' en hiermee fase 2 van het project ambtsvisie te starten;
2. allen te danken die bij de voorbereiding van deze besluiten betrokken zijn geweest.

21 en 12 april 2023

2) Besluit inzake 'rapport werkgroep Beroepsprofielen' LWK 23-02

De generale synode heeft kennisgenomen van:

1. het eindrapport van de werkgroep beroepsprofielen, 'Werkers aan het mozaïek van kerkplekken'
2. het rapport van de Commissie van Rapport LWK 14-04-2023
3. het advies van de Generale Raad van Advies d.d. 14-04-2023

4. het advies van de President Evangelisch- Lutherse Synode d.d. 12-04-2023
5. het advies van de Raad van Advies voor het Gereformeerd Belijden d.d. 12-04-2023
6. het advies van de RvT van de PThU d.d. 18-04-2023.

De generale synode overweegt:

1. dat met een 'Mozaïek van kerkplekken' (22 juni 2019) een gesprek is gestart over een toenemende diversiteit van kerkplekken in onze kerk. Op basis hiervan is de vraag ontstaan wat dit betekent voor voorgangers in een toekomstgerichte kerk. Het gesprek over het ambt wordt gevoerd vanuit de visienota 'Van U is de toekomst' (juli 2020). De generale synode heeft op 11 september 2021 besloten tot een zorgvuldig proces in 3 fases. In fase 1 heeft de generale synode de resultaten van het onderzoek naar de kerkelijke praktijk inclusief een prognose van het verwachte tekort aan predikanten en kerkelijk werkers aanvaard en daarmee de urgentie van bezinning over diversiteit aan voorgangers onderstreept (rapport 'Geroepen om te dienen', 22 april 2022). Tevens heeft de synode de ambtstheologische visie van het rapport 'Geroepen door Christus' (2 juli 2022) aanvaard als een verantwoorde en toekomstgerichte protestantse ambtstheologie met als belangrijkste opbrengst voor het gesprek over het ambt:

- De noties dat 'de roeping door Christus in het spoor van Abraham, in de wereld en in de kerk, grondlegend is voor de ambten; dat zowel het geordineerde ambt van dienaar des Woords als de gemeentelijke ambten wezenlijk zijn voor de Protestantse Kerk; dat de ambten gezamenlijk dienen om de gemeente te bepalen bij het heil en te bewaren bij haar roeping in de wereld';
- De 'ruimte die er ambtstheologisch is voor kerkelijk werkers die geen dienaar des Woords zijn voor een nieuw ambt'; een mogelijkheid die nader onderzocht moet worden en waarover in een later stadium een besluit wordt genomen;
- De aanbeveling om 'kerkelijk werkers en pioniers, die het werk van een predikant doen - nu reeds of in de toekomst - met inachtneming van eerder verworven competenties als opleiding en ervaring te bekwamen en te ordineren'.

2. dat de werkgroep beroepsprofielen met het rapport 'Werkers aan het mozaïek van kerkplekken' uitvoering heeft gegeven aan de opdracht voor fase 2 zoals door de generale synode van 2 juli 2022 is vastgesteld en dat met deze tussenstap een brug is geslagen tussen fase 1 en fase 3 van het gesprek over het ambt;

3. dat het rapport 'Werkers aan het mozaïek van kerkplekken' een aanzet geeft om de drie beroepsprofielen (predikant, pastor, kerkelijk specialist) te onderscheiden. De omschrijving van en het onderscheid tussen pastor en predikant moeten nog verder worden uitgewerkt door de werkgroepen Beroepbaarheid en Opleiding.

4. dat het rapport in hoofdstuk 7 samenwerking tussen predikanten en pastores en gemeenten als noodzakelijk ziet en daarvoor een aantal voorwaarden benoemt die op verschillende bezwaren stuiten zoals een ongewenste verzwaring van bestuurslast en procedures voor classes en kerkenraden en die te weinig uitgaan van vertrouwen in de processen op het grondvlak.

5. dat het rapport naast bovengenoemde voorwaarden een aantal waardevolle aanbevelingen doet die tezamen met al het voorgaande mede als vertrekpunt dienen voor de werkgroepen opleidingen, rechtspositie, samenwerking en beroepbaarheid (fase 3).

De generale synode besluit:

1. om het rapport 'Werkers aan het mozaïek van kerkplekken' in dankbaarheid te aanvaarden als een belangrijke tussenstap tussen fase 1 en fase 3 van het gesprek over het ambt en daarmee als een bijdrage aan toekomstgericht kerk-zijn in lijn met eerdere besluiten van de generale synode;
2. opdracht te geven om de beroepsprofielen opnieuw te formuleren, met name die van de 'pastor' en de predikant, vanuit de volgende uitgangspunten:
in het ene ambt van 'dienaar des Woords' hebben beide varianten in de basis dezelfde roeping en werkzaamheden;
sterker dan in het rapport WMK is gebeurd moet de predikant worden beschreven als uitbreiding en doorgroeimogelijkheid t.o.v. de voorganger met hbo-opleiding;
de predikant verricht het dienstwerk in dit ambt met inzet van zijn academische kennis, vaardigheden en reflectie, wat voor de kerk in verleden, heden en de toekomst van groot belang is; het voorgaande komt niet in mindering op de erkenning en waardering voor de voorganger met hbo-opleiding wat betreft zijn roeping, ambt, bekwaamheid en zegenrijke dienstwerk;
tussen deze twee varianten van 'dienaar des Woords' is geen sprake van leiding of gezag ten opzichte van elkaar, maar zij aanvaarden elkaar als mede-dienaren van Christus (vgl. NGB art. 31).
3. de werkgroepen al aan de slag te laten gaan op basis van deze uitgangspunten (eventueel met een concept-profielbeschrijving) en bij de bespreking van fase 3 in de synode in nov. 2023 vooraf besluiten te nemen over de hier bedoelde nieuwe profielbeschrijving, waarbij ook de naamgeving van de 'pastor' een eigen besluitvorming krijgt.
4. de voorgestelde beroepsprofielen nog verder uit te laten werken als aangegeven in overweging 3.
5. om het thema 'samenwerking' op een fundamenteel andere manier aandacht te geven dan in het rapport 'Werkers aan het mozaïek van kerkplekken' is uitgewerkt: bij de aanstelling van werkers en het kiezen van een beroepsprofiel de classis geen sturende en beslissende rol te geven en het zoeken van samenwerking niet tot verplichte stap te maken; maar samenwerking van gemeenten en werkers te benaderen als een waardevolle ontwikkeling en deze ontwikkeling te faciliteren met kerkordelijke mogelijkheden en te stimuleren door het delen van ervaringen en voorbeelden;
6. dat met het aanvaarden van het rapport 'Werkers aan het mozaïek van kerkplekken' fase 2 afgerond kan worden;
7. dat, nadat de opdrachtschrijvingen van de werkgroep opleidingen, werkgroep rechtspositie, werkgroep samenwerking en de werkgroep beroepbaarheid worden aangenomen, fase 3 kan aanvangen; fase 3 eindigt in april 2024 met de eindrapportage, aan de hand waarvan de synode een definitief en finaal besluit neemt over het Ambtsvisietraject in haar geheel en de uitkomsten daarvan;
8. allen te danken die bij het schrijven van dit rapport en de voorbereiding van deze besluiten betrokken zijn geweest.

5) Besluit inzake opdrachtschrijvingen werkgroepen fase 3 Ambt (LWK 23-03)

De generale synode heeft kennisgenomen van:

1. de opdrachtschrijvingen van de vier werkgroepen voor fase 3 van het project ambtsvisie (hierna te noemen 'opdrachtschrijving'), te weten:
 - a. werkgroep opleidingen;
 - b. werkgroep rechtspositie;
 - c. werkgroep beroepbaarheid;
 - d. werkgroep samenwerking;

2. het rapport van de Commissie van Rapport LWK d.d. 14-04-2023.

De generale synode overweegt:

1. dat het instellen van de werkgroepen opleidingen, rechtspositie, samenwerking, beroepbaarheid en daarmee dus ook de opdrachtomschrijvingen, gebaseerd zijn op de 'Notitie vervolg rapport ambtsvisie Geroepen en gezonden' (hierna 'vervolgnotitie') die door de generale synode is aangenomen d.d. 11-9-2021;
2. dat met de instelling van deze vier werkgroepen fase 3 van het project ambtsvisie aanvangt zoals in de 'vervolgnotitie' beschreven;
3. dat hier sprake is van een doorgaande lijn van alle voorgaande besluiten;
4. dat fase 3 tot doel heeft het maken van keuzes ten behoeve van de uitvoering;
5. dat de 4 werkgroepen - conform de afgesproken 'dakpanconstructie' - een eerste keer bij elkaar zijn geweest en gestart met verkennende werkzaamheden;
6. dat de voortgang van de werkgroepen gerapporteerd zal worden aan de vergadering van de generale synode van november 2023 en dat de generale synode tussentijds geïnformeerd en geconsulteerd zal worden;
7. dat de uitkomsten van de 4 werkgroepen zullen worden voorgelegd in een samenhangend, geïntegreerd rapport aan de vergadering van de generale synode van april 2024 en dat op basis hiervan fase 3 van het project ambtsvisie kan worden afgerond.
8. Het advies van de werkgroep rechtspositie zal de bevoegdheden van het GOP (georganiseerd overleg predikanten) en het GOM (georganiseerd overleg medewerkers) onverlet laten.

De generale synode besluit:

1. het moderamen op te dragen het bestuur van de dienstenorganisatie te verzoeken om uitvoering te geven aan de 'opdrachtomschrijving' en hiermee fase 3 van het project ambtsvisie te starten;
2. allen te danken die bij de voorbereiding van deze besluiten betrokken zijn geweest.

8 februari 2024

2) Besluit inzake notitie Aanvullende opdracht beroepsprofielen Ambt (LWK 24-02)

De generale synode heeft kennisgenomen van:

- 1 de notitie 'Aanvullende opdracht van het project ambtsvisie' (hierna te noemen 'notitie'),
- 2 Het rapport van de Commissie van Rapport LWK d.d. 05-02-2024
- 3 Het advies van de generale raad van advies d.d. 01-02-2024
- 4 Het advies van de president van de ELS d.d. 30-01-2024
- 5 De bijdrage van prof. dr. P.M. Wisse, adviseur PThU d.d. 31-01-2024

De generale synode overweegt:

1. dat de generale synode in april 2023 het rapport Werkers aan het Mozaïek van Kerkplekken (WMK) heeft aanvaard als een basis om fase 3 van het project ambtsvisie te starten;
2. dat de generale synode de keuze van het rapport WMK voor drie beroepsprofielen (in het rapport genoemd: kerkelijk specialist, pastor en predikant) heeft overgenomen en daarmee heeft besloten dat naast de academisch opgeleide predikant ook ruimte is voor een hbo-opgeleide dienaar des Woords;
3. dat de generale synode daarnaast om nadere uitwerking van de beide profielen (predikant en pastor) heeft gevraagd en dat deze uitwerking in een aparte notitie is weergegeven en geagendeerd

voor bespreking in de vergadering van de generale synode van 17 en 18 november 2023 (notitie uitwerking beroepsprofielen);

4. dat het moderamen, gezien de vele vragen bij de onder 3 genoemde notitie, een moment van bezinning heeft genomen om tot een aanvullende opdracht te komen;

5. dat de notitie 'Aanvullende opdracht uitwerking beroepsprofielen' en de notitie van prof. dr. Wisse 'De weg van het ambt: een stap voorwaarts' de in de generale synode benoemde vragen en zorgen verwerken in een aanvullende opdracht als onderdeel van fase 3 van het project ambtsvisie.

De generale synode besluit:

1. de notitie 'Aanvullende opdracht' te aanvaarden en de notitie van prof. dr. Maarten Wisse 'De weg van het ambt' aan te wijzen als richtinggevend voor de verdere werkzaamheden van het project ambtsvisie;

met dien verstande dat in de notitie de volgende in amendement 2 genoemde passages moeten worden vervangen door de corresponderende tekst in genoemd amendement:

> 3)

> 'Kaders en randvoorwaarden'

> 'De kerk heeft behoefte aan ... enz.'

> 'Samenwerking tussen predikant en 'pastores' ... enz.

2. allen te danken die bij de voorbereiding van deze besluiten betrokken zijn geweest.

1. De passages waarnaar in het besluit wordt verwezen zijn

Voorliggende tekst

Amendement: gewijzigde tekst

3) Een beschrijving hoe de samenwerking predikant en 'pastor' collegiaal en niet hiërarchisch gestalte krijgt welke rol de classis en de zorgwerkgemeenschappen daarin hebben.

3) Een beschrijving hoe de samenwerking tussen predikanten en 'pastores' gestalte krijgt binnen gemeenschappen van geordineerde ambtsdragers en met verantwoordelijkheid voor elkaar en met zorg voor elkaars werkgebied. In deze beschrijving wordt ook de eventuele rol van de classis en de werkgemeenschap opgenomen.

Kaders en randvoorwaarden

...

De rol en taken van een predikant en 'pastor' als voorganger in een plaatselijke gemeente verschillen niet wezenlijk van elkaar.

Kaders en randvoorwaarden

...

De taken en bevoegdheden als voorganger in een plaatselijke gemeente verschillen voor een 'pastor' en een predikant niet wezenlijk van elkaar.

...

De kerk heeft behoefte aan een diversiteit van werkers van de kerk, breder dan het onderscheid tussen predikant en 'pastores' (zoals kerkelijk werkers en pioniers).

...

De kerk heeft behoefte aan een diversiteit van werkers van de kerk, waarvoor de drie beroepsprofielen ruimte geven.

...

Samenwerking tussen predikanten en 'pastores': het ambt is collegiaal. Deze verhouding is niet hiërarchisch.

...

De verhouding tussen 'pastores' en predikanten draagt het karakter van onderlinge verbondenheid en gezamenlijk gedragen zorg voor het werk in de kerk.

21 juni 2024

2. Besluit bij Ambt Fase 3: *Ruimte voor Woord en Geest* (LWK 24-03)

De generale synode heeft kennisgenomen van:

1. het eindrapport *Ruimte voor Woord en Geest* van fase 3 van het project ambtsvisie
2. het rapport van de Commissie van Rapport LWK d.d. d.d. 10-06-2024
3. het advies van de RAGB d.d. 14-06-2024
4. het advies van de generale raad van advies d.d. 17-06-2024
5. de brief van de RvT van de PThU d.d. 14-06-2024
6. het advies van de president van de ELK d.d. 19-06-2024
7. de beantwoording van de schriftelijke vragen van synodeleden (19-06-2024) als de geldige interpretatie en toelichting van het eindrapport.

1. De generale synode overweegt m.b.t. het traject tot op heden het volgende:

1.1 Het project ambtsvisie werd ingeleid met de rapporten 'Mozaïek van kerkplekken (april/juni 2019), over diversiteit van kerkplekken, en 'Geroepen en gezonden (juni 2021)', over ambt en voorgangers in een toekomstgerichte kerk. Daarna volgden - (fase 1) 'Geroepen om te dienen' (april 2022 - onderzoek kerkelijke praktijk, prognose van het verwachte tekort aan predikanten en kerkelijk werkers) en 'Geroepen door Christus' (juli 2022; toekomstgerichte protestantse ambtstheologie). - (fase 2) 'Werkers aan het mozaïek van kerkplekken' (april 2023, aanzet om drie beroepsprofielen te onderscheiden: predikant, 'pastor', en 'kerkelijk specialist') - (ingelaste fase): notitie 'Uitwerking beroepsprofielen' (november 2023), de notitie 'Aanvullende opdracht uitwerking beroepsprofielen' en de de notitie van prof. dr. Wisse 'De weg van het ambt: een stap voorwaarts' (februari 2024); - (fase 3) het huidige rapport (juni 2024, uitwerking in vier thema's: samenwerking, opleidingen, beroepbaarheid en rechtspositie).

1.2 De synode heeft gevraagd om beschrijvingen van

- a) de profielen van de predikant op werk- en denkniveau NLQF-7 en dat van de 'pastor' op NLQF-6;
- b) het onderscheid in rollen, verantwoordelijkheden en benodigde kennis en competenties;
- c) de doorgroeimogelijkheden van de 'pastor' naar predikant.
- d) de samenwerking tussen predikanten en 'pastores' in onderlinge verbondenheid en gezamenlijk gedragen zorg voor het werk in de kerk en
- e) de rol van de classis en de werkgemeenschap bij punt d.

2. De generale synode overweegt en besluit per onderdeel van het rapport het volgende:

2.1 Onderscheiding profielen

overweging

Het rapport geeft een goede beschrijving van drie onderscheiden profielen en hun naamgeving (predikant, pastor en kerkelijk werker).

besluit

er zijn drie beroepsprofielen te onderscheiden: predikant en pastor werkzaam voor het geheel van de gemeente en beiden geordineerd, kerkelijk werker werkzaam voor een deelterrein en in de bediening gesteld.

2.2 Samenwerking

overweging

Het rapport geeft concrete aanbevelingen voor een structuur en cultuur van samenwerking met aandacht voor permanente educatie, werkgemeenschappen, intervisie, teamvorming, en de rol van de classis en de dienstenorganisatie.

besluit

- a. de samenwerking tussen de verschillende werkers dient bevorderd te worden op basis van dit rapport, niet in een strak opgetuigde organisatiestructuur maar met flexibiliteit en maatwerk, en
- b. de classes te vragen hierop beleid te maken met ondersteuning vanuit de dienstenorganisatie.

2.3. Opleidingen, (erkenning) eerder verworven competenties

overweging

Het rapport geeft aan

- a. hoe de drie profielen doorwerken richting opleidingen op verschillende niveaus;
- b. hoe doorontwikkeling mogelijk is;
- c. hoe 'eerder verworven competenties' van nu reeds als 'pastor' actieve kerkelijk werkers, pioniers, en door- en zij(in)stromers erkend kunnen worden;
- d. dat de kerk actief betrokken dient te zijn bij de opleidingen tot werkers in de nieuwe profielen;

besluit

- a. de profielen in het rapport vormen uitgangspunt voor het gesprek met de opleidingspartners;
- b. er dient een route te komen voor de erkenning van 'eerder verworven competenties' voor zijinstromers en doorstromers, en ook - versneld - voor nu reeds als 'pastor' actieve kerkelijk werkers en pioniers;
- c. alle dienaren des Woords en kerkelijk werkers zijn verplicht tot levenslang leren (permanente educatie); het bereiken van NLQF-7 wordt daarbij gestimuleerd en gefaciliteerd; de PThU geldt als 'hoofdaannemer' bij de inrichting van de permanente educatie.

2.4 Werving en beroepbaarheid, rollen gemeente, classis en landelijke kerk

Het rapport geeft een beschrijving van de route van werving tot beroepbaarheid in de nieuwe situatie en de rol van de gemeente, de classis en de landelijke kerk daarbij (nieuwe functie kerkelijk album, mogelijkheid van assessment en van leer-werkplekken, aanvullende rol BMCV [1]).

besluit

- a. allen die studeren voor kerkelijk werker, pastor of predikant worden ingeschreven in het kerkelijk album en doen mee met het geschiktheidsonderzoek, inclusief (eventueel) een assessment;
- b. de kerk en de opleidingen dienen gezamenlijk leer-werktrajecten te ontwikkelen;
- c. het BMCV moet altijd toestemming geven voor het stellen van een vacature in een van de drie profielen; waarbij - in het geval van de keuze voor een pastor of predikant - het BMCV ook de gevolgde procedure toetst.

2.5 Eén rechtspositie, omslagregeling, overgangsregeling, tentmaking *overwegingen*

Het rapport geeft een beschrijving van één kerkelijke rechtspositie voor alle drie de toekomstige beroepsprofielen, met een omslagregeling per profiel, een overgangsregeling en de mogelijkheid van *tentmaking ministry*.

besluit

- a. er zal één rechtspositie zijn, namelijk de kerkelijke, voor alle drie de profielen;
- b. krachtens overgangsregeling blijven bestaande aanstellingen in stand; de nieuwe regeling geldt bij nieuwe aanstellingen of op verzoek;
- c. van de gemeenten wordt volgens een omslagregeling een bezettingsbijdrage geheven per profiel;
- d. onder voorwaarden is het mogelijk een werker pro Deo aan te stellen.

2.6 Instelling bijzondere commissie van rapport

De synode stelt een bijzondere commissie van rapport in die - toezicht houdt op en - adviseert over de verdere uitwerking van het hulpmiddel m.b.t. het vacatureprofiel (keuze tussen pastor en predikant) en - hierover rapporteert aan de synode.

2.7 Verzoek aan de dienstenorganisatie en GCKO

De generale synode besluit het moderamen op te dragen

- a) het bestuur van de dienstenorganisatie te verzoeken een begeleidingscommissie in te stellen die een samenhangende uitwerking en implementatie van de besluiten van de synode over het rapport aanstuurt en overziet; bij de uitwerking zoekt de commissie zoveel mogelijk de verbinding met andere initiatieven, zoals toekomstbestendige dienstverlening, het programma 'Lichter op pad' en het project 'Duurzaam Luthers'. Ook ziet de commissie erop toe dat de afstemming met betrokkenen, belanghebbenden en (advies)organen zorgvuldig verloopt;
- b) het generaal college voor de kerkorde te verzoeken bij de genomen besluiten voorstellen tot aanpassing van de kerkorde te doen en deze zo mogelijk voor te leggen aan de synode in haar vergadering van november 2024.

2.8 Afrondend

overweging

Met dit besluit en de bijbehorende overwegingen kan het huidige traject van drie fasen van beraadslaging over het ambt worden afgesloten en kan overgegaan worden tot de implementatie.

besluit

De synode besluit het huidige traject van drie fasen van beraadslaging over het ambt af te sluiten en draagt het moderamen op over de implementatie periodiek te rapporteren.

De synode besluit ten slotte allen te danken die bij de voorbereiding van deze besluiten betrokken zijn geweest.

[1] breed moderamen van de classicale vergadering.

Conclusie: eerst op 21 juni 2024 is besloten over de beroepsprofielen én de naamgeving. Eerder was 'pastor' een werktitel, evenals 'kerkelijk specialist'. De besluitvorming wijkt op punten af van eerdere besluiten.

1b. Gedeeltelijk overzicht van de te wijzigen kerkordeartikelen m.b.t. ‘dienaar des Woords’ overeenkomstig het besluit van 21 juni 2024¹.

Dit overzicht betreft vrijwel alleen de wijziging ‘dienaar des Woords’. De uitwerking van het genomen besluit zal ook andere aanpassingen van de kerkorde noodzakelijk maken. Een overzicht van die aanpassingen kan nog niet worden gegeven. Het lijstje aan het slot van deze bijlage is dan ook verre van volledig.

Vanwege de keuze voor ‘dienaar des Woords’ dient overal waar sprake is van ‘predikant’ deze term te worden ingevoerd.

Kerkorde KO art. V-1 en 3, VIII-1, IX-1, XII-3,6, XV.

Ordinaties

2-5-3; 2-6-1; 2-10-1

3-3 t/m 3-5; 3 II Titel (Het dienstwerk van...) ; 3-9; 3-10-1; 3-15 t/m 3-27; 3-29-1

4-6-3,4,7; 4-7-1,2; 4-8-2,8; 4-9-6; 4-10; 4-11-1; 4-13-1,3; 4-14-1; 4-15-8; 4-16-3; 4-18; 4-21-2,4; 4-23-2(?); 4-23-3; 4-24-3,5; 4-26-2,4; 4-28-1

5-1-4; 5-3-5; 5-5-1,2,3

6-2-2; 6-3-2

7-3-1

9-3-5,6; 9-4-1

10-1-3; 10-2-4(?); 10-3-4; 10-7-1,2,6; 10-8-3,6; 10-9-3,5,7d,9; 10-10-2; 10- IV Titel; 10-13; 10-14; 10-15

11-10-1; 11-21-2

13

14-4-3,4

Generale regelingen

GR 1 art. 4-9

4

5

6 (?)

7 art. 2-1b

8 art. 2-1b,d

10 art. 4 t/m 5

11 art. 9 t/m 12

14

15

Wijzigingen in 5 KO-artikelen, 59 ordinantie-artikelen, 10 van de 15 generale regelingen.

De meeste wijzigingen horen onlosmakelijk bij elkaar, maar omdat er Romeinse artikelen mee gemoeid zijn kan er niet in één lezing worden vastgesteld.

Wanneer gekozen wordt voor 'predikant' als overkoepelende term, dan vervallen bijna alle genoemde wijzigingen en is aanpassing van de Romeinse artikelen niet nodig.

Tevens aanpassing van in ieder geval:

- Ord. 2-7-1 'Gemeenten kunnen met elkaar samenwerken' wijzigen in 'Gemeenten moeten met elkaar samenwerken'?
- Ord. 2-10-1: naast de vermelding van de pastor ook die van de kerkelijk werker in de bediening vanwege de gewijzigde rechtspositie.
- Ord. 3-12 en 13 dienen deels te worden herschreven. Daarin vervalt de verkiezing tot ouderling of diaken (3-12-6 en 3-13-2) en het preekconsent (3-12-13).
- Aandachtspunt: ord. 3-14-1 vergeleken met ord. 5-6-1 musici op arbeidsovereenkomst die in een bediening worden gesteld. Hoe verhouden zich ambt-bediening-functie? KO art. V-6 onderscheidt ze van elkaar.
- Ord. 3-18 v.v. van toepassing op kerkelijk werkers vanwege kerkelijke rechtspositie?
- Ord. 3-25: gaat een kerkelijk werker ook bij pensioengerechtigde leeftijd met emeritaat?
- Ord. 5-6-1 de musicus kan in een bediening worden gesteld met inachtneming van ord. 3-12-9, welke gewijzigd wordt. Zie ook GR 9 art. 6-3, 9-3 en 13-1.
- Preekconsent kerkelijk werker in GR 10 art. 6 t/m 7
- * Generale regelingen 4 (kerkelijk werkers), 5 en 6 rechtspositieregelingen